

דוח פעמונים לחוסן כלכלי

של משקי בית בישראל

לשנת

2025

יעל גרוסמן רבהון, אסיה לויפרמן-קוגן
אפרת קשת הראל, יעקב טברסקי
ד"ר אייל כרמל, ד"ר מאיה הרן-רוזן
מיכל הראל, יעקב טברסקי, שרון לוי, אפרת קשת הראל
נחמק'ה מורן

שונית וולפמן קנדל
גלית מילוא | GraFix מצגות אפקטיביות | <https://g-grafix.com>

פורסם ביוני 2026, סיון תשפ"ו

כתיבה
ניתוח נתונים
ייעוץ
צוות היגוי
עריכת לשון
עיצוב

תוכן העניינים

דבר המנכ"ל	4
מבוא מהמזב הכלכלי הלאומי לחוסן של משקי הבית	6
על מדד פעמונים לחוסן כלכלי	8
ממצאים מרכזיים לשנת 2025	11
השיפור בהתנהלות הכלכלית במהלך הליווי בפעמונים	27
סיכום והמלצות פעמונים לאור ממצאי הסקר	28
נספח בין ידע לפעולה: מצבם הכלכלי של צעירים וצעירות	34

הדוח נכתב בלשון זכר מטעמי נוחות בלבד, אך מתייחס לגברים ולנשים כאחד.

דבר המנכ"ל

תקומה כלכלית, ממשבר לצמיחה

בשנת 2025 המשיכו משקי הבית בישראל להתנהל בצל מציאות כלכלית וביטחונית מורכבת, שהשפעותיה ניכרות היטב. אנו ממשיכים להתמודד עם עלייה ביוקר המחיה, גיוס נרחב ומתמשך למילואים ומלחמה שממשיכה להשפיע על החיים בישראל בכלל ומערערת את חיי התושבים בצפון בפרט. עם זאת, לאחר תקופה של טלטלה עמוקה, אנו מזיהם השנה שינוי חשוב: מגמת ההידרדרות שנמשכה בשנים האחרונות נבלמה. אך חשוב לומר באופן ברור, בלימה אינה התאוששות.

הנתונים בדוח שלפניכם מצביעים על תמונה כפולה. מחד, יציבות מסוימת בפן הכלכלי ואף ניצנים של שיפור במדדים מסוימים; מאידך, רמת החוסן הכלכלי של משקי הבית נותרת נמוכה, פגיעה ושבירה. משפחות רבות עדיין מתקשות לסגור את החודש, לחסוך לעתיד ולהתמודד עם הוצאות בלתי צפויות.

אחד הממצאים הבולטים שמצאנו השנה מתייחס להעמקת הפערים בתוך החברה הישראלית. צעירים אמנם מציגים שיפור במדדים, אך מאחורי הנתונים מסתתרת מציאות מדאיגה של חובות, חיים במינוס וויתור על צרכים בסיסיים. במקביל, בני גיל הביניים, עמוד השדרה הכלכלי של החברה, ממשיכים להישחק תחת עומס הולך וגובר. גם הפערים הגיאוגרפיים ובמיוחד מצבו של הצפון, מדגישים את הקשר ההדוק בין מציאות ביטחונית לבין חוסן כלכלי.

כמו כן, אנו עדים לשינויים עמוקים בדפוסי ההתנהלות הכלכלית: הסתמכות רחבה על אשראי לצריכה שוטפת, ירידה במשמעת הפיננסית והשפעה ניכרת של עולם הצרכנות הדיגיטלית. מגמות אלו מחלישות את היכולת של משקי הבית להתמודד עם משברים ומחדדות את הצורך בפעולה.

לצד כל האתגרים, הדוח מצביע גם על תקווה ברורה: ידע פיננסי יישומי וליווי כלכלי מיטיב מוכיחים את עצמם פעם אחר פעם ככלים אפקטיביים לשינוי. משפחות שעוברות תהליך ליווי בפעמונים מצליחות לחזק את השליטה הכלכלית שלהן ולזכות ביציבות, גם בתנאים מורכבים.

דוח זה אינו רק תמונת מצב, הוא קריאה לפעולה. חיזוק החוסן הכלכלי של משקי הבית הוא אינטרס לאומי ראשון במעלה. הוא מחייב שילוב כוחות של המדיניות הציבורית, מערכת החינוך, המגזר הפיננסי והחברה האזרחית.

בשנה שבה למדנו עד כמה המציאות יכולה להשתנות במהירות, האחריות שלנו היא לבנות יכולת עמידה. לא רק לשרוד את המשבר הנוכחי, אלא להיות מוכנים למשבר הבא.

פעמונים תמשיך לפעול כדי להעניק לכל משפחה בישראל, את הכלים, הידע והליווי הנדרשים לבניית עתיד כלכלי יציב ובטוח יותר.

יחד ננצח את האתגר הכלכלי.

צביקה גולדברג
מנכ"ל פעמונים

מבוא | מהמצב הכלכלי הלאומי לחוסן של משקי הבית

שנת 2025 בכלכלה הישראלית

בשנת 2025 פעל המשק הישראלי בסביבה מאקרו-כלכלית מאתגרת, שנוצרה משילוב של צעדי מדיניות כלכלית שהכבידו על משקי הבית, והמשך איודאות ביטחונית על רקע הלחימה בעזה, באירן ובלבנון.

צעדי המדיניות שנכנסו לתוקף בתחילת השנה תרמו לעלייה ביוקר המחיה ולשחיקה בהכנסה הפנויה של משקי בית רבים. בין הצעדים שנכללו בתקופה זו: העלאת המע"מ, הקפאה של מדרגות המס, צמצום או הקשחה של רכיבים בזכויות ובהטבות (כגון ימי חופשה, נקודות זיכוי וקצבאות ילדים) וכן התייקרויות בתעריפי שירותים חיוניים – לרבות חשמל, מים וארנונה.

במקביל, שנת 2025 התאפיינה בסביבת ריבית גבוהה כמעט לכל אורכה, תוך קצב הפחתות איטי וזהיר, על רקע חששות מהתחדשות לחצי האינפלציה.

המצב הביטחוני נותר בלתי יציב והשליך גם על הכלכלה: גידול בהוצאות הביטחון, פגיעה בפיריון, ירידה או האטה בהשקעות חיצוניות, והעמקת הגירעון. מכלול תנאים זה יצר לחץ מתמשך על משקי הבית, והוא מהווה רקע חשוב להבנת ממצאי מדד פעמונים לשנת 2025.

חוסן כלכלי, לחץ וקבלת החלטות

הספרות המחקרית מצביעה על קשר הדדי בין מצב כלכלי לבין רווחה נפשית ותחושת מסוגלות. לחץ כלכלי מתמשך עלול לצמצם את תחושת השליטה, להגביר עומס רגשי ולהקשות על יכולת תכנון ועל קבלת החלטות. במקביל, עומס רגשי ושחיקה עלולים לפגוע ביכולת לעקוב אחר הוצאות, לבחון חלופות, לדחות סיפוקים ולהתמיד בתהליך של שינוי כלכלי.

על רקע זה, ממצאי הדוח שאותם נראה בהמשך, מקבלים משמעות רחבה יותר. כאשר משקי בית מדווחים על קושי לסגור את החודש, על היעדר חיסכון, על תלות באשראי או על ויתור על מוצרים בסיסיים, אין מדובר רק במדדים פיננסיים נקודתיים. מדובר בסימנים לשבירות רחבה יותר, המשפיעה גם על תחושת הביטחון, על מרחב הבחירה ועל היכולת להתמודד עם זעזועים.

לכן, בניית חוסן כלכלי מחייבת שילוב בין ידע, הרגלים וכלים מעשיים: ניהול תקציב, מעקב שוטף, חיסכון נזיל, היערכות להוצאות גדולות ופנייה מוקדמת לליווי בעת הצורך. כלים אלה מסייעים למשקי בית לא רק לשפר את מצבם הכספי, אלא גם לחזק את תחושת השליטה והמסוגלות שלהם במציאות של איודאות.

על מדד פעמונים לחוסן כלכלי

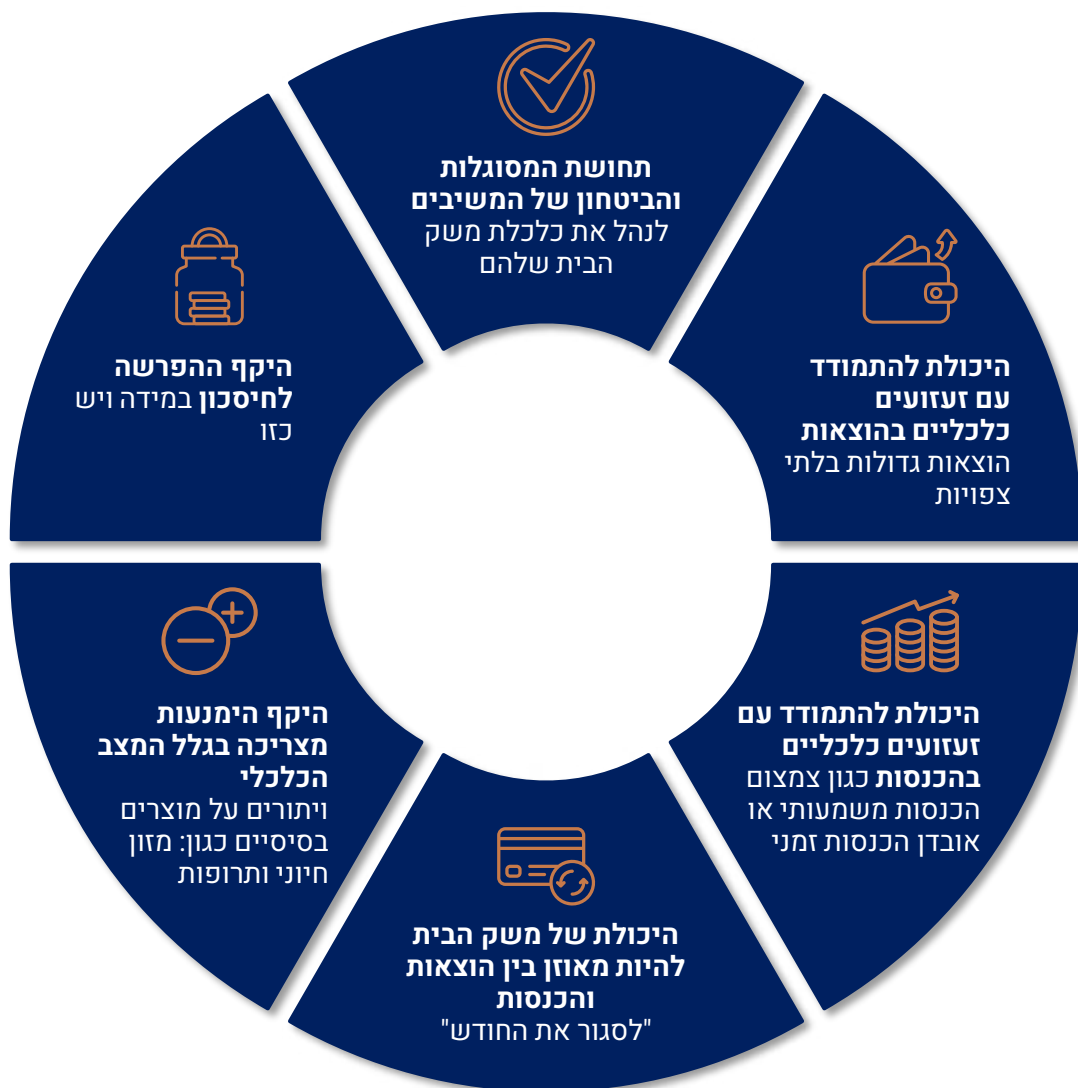
מדד פעמונים לחוסן כלכלי בוחן את מידת החוסן הכלכלי של משקי בית בישראל, כלומר היכולת שלהם לעמוד בזעזועים ולהתגבר על קשיים כלכליים לאורך זמן. המדד פתח ביחידת המחקר של פעמונים בשנת 2021 ובחמש השנים האחרונות מתקיים סקר שנתי רחב היקף, שמטרתו להציג תמונת מצב עקבית ומבוססת נתונים, על החוסן הכלכלי של הציבור בישראל.

מדד פעמונים לחוסן כלכלי של משקי הבית בישראל מורכב משש שאלות החוזרות מדי שנה, ובכך מאפשר לזהות מגמות מתמשכות ולבצע השוואה בין שנתית עקבית בתחומים הנמדדים. מעבר לכך, המדד מאפשר לזהות קבוצות אוכלוסייה עם רמת חוסן כלכלי נמוכה באופן עקבי וקבוצות אוכלוסייה שחוו ירידה בחוסן בשל גורמים שונים ונסיבות מאקרו-כלכליות משתנות.

ציון נמוך במדד מעיד על מידת פגיעות גבוהה יותר, או במילים אחרות קושי צפוי להתמודדות עם משבר כלכלי, סבירות גבוהה יותר להיקלע לסחרור חובות, ופגיעה ביכולת לשמור על רמת חיים בסיסית לאורך זמן.

בנוסף לכך, בכל שנה נכללות בסקר שאלות משלימות בנושאים הקשורים לאופן ההתנהלות הכלכלית של משקי הבית, תחושות ותפיסות לגבי המצב הכלכלי האישי ורמת הידע הפיננסי. הנתונים המתקבלים בחלק זה של המחקר השנתי, מאפשרים לנו להרחיב את נקודת המבט אודות הגורמים והמאפיינים של החוסן הכלכלי בישראל.

ששת רכיבי מדד פעמונים

לפני שנתאר את ממצאי הסקר השנתי ואת המסקנות שלנו, אנו מזמינים אתכם להיכנס [לקישור](#), לענות על 6 שאלות קצרות ולקבל את ציון המדד של משק הבית הפרטי שלכם.

מתודולוגיית המחקר

המחקר בוצע על ידי חברת גיאוקרטוגרפיה במהלך החודשים אוקטובר-נובמבר 2025, בקרב 1,057 משיבים מגיל 21 ומעלה המהווים מדגם ארצי ומייצג של אוכלוסייה זו (הממצאים שוקללו).

המחקר כלל:

- סקר אינטרנטי ייעודי בקרב 756 משיבים, המהווים מדגם ארצי ומייצג של האוכלוסייה.
- סקר טלפוני ייעודי בקרב 100 משיבים מהמגזר הערבי, 100 משיבים מהמגזר החרדי וכן 101 משיבים מגיל 65 ומעלה.

טווח השגיאה הסטטיסטית המרבית בנסיבות דגימה זו הוא $\pm 3.01\%$ ברמת מובהקות סטטיסטית של 95%.

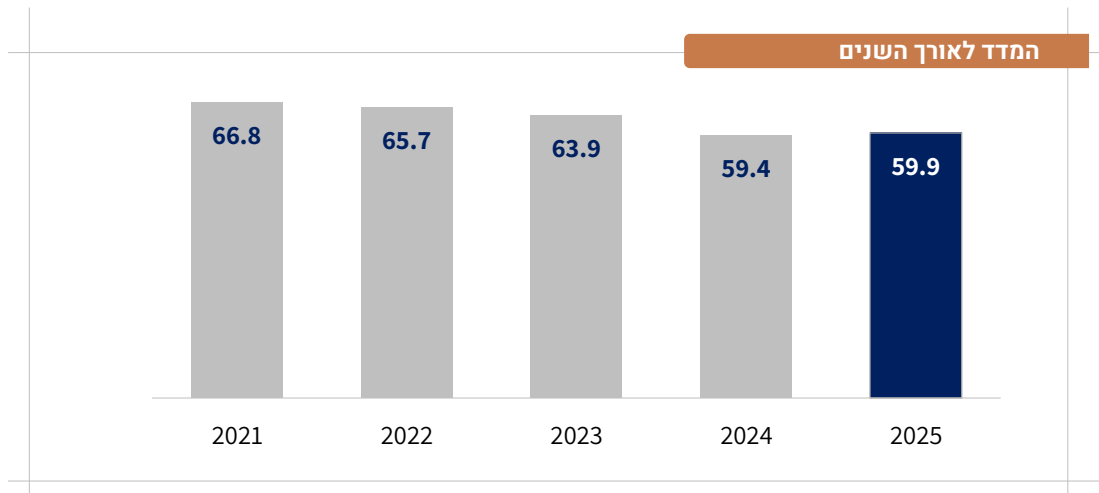
* חלק מנתוני העבר המופיעים בדוח שלהלן, אינם תואמים את הנתונים שפורסמו בדוחות הקודמים. הדבר נובע מתיקון מתודולוגיית שקלול הנתונים, שבה נעשה שימוש בשנים עברו.

ממצאים מרכזיים לשנת 2025

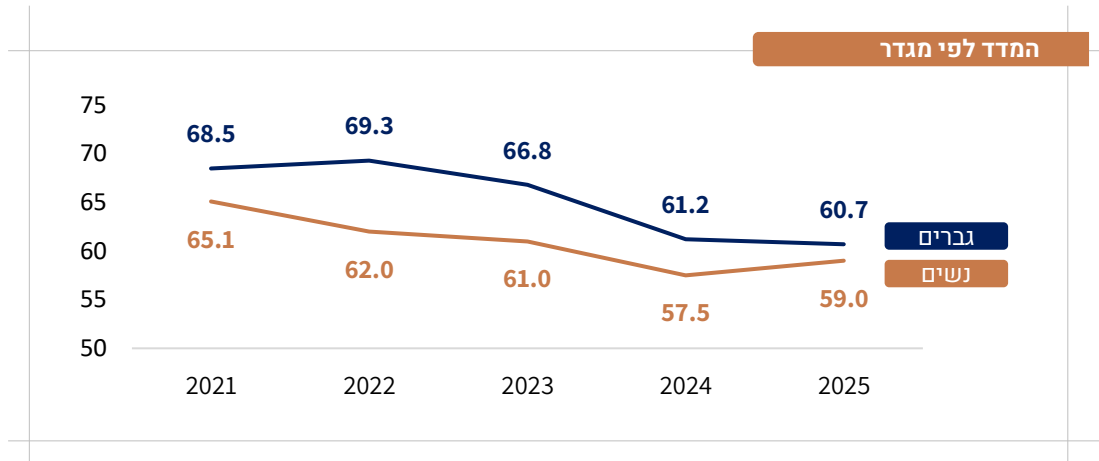
מדד פעמונים עומד השנה על 59.9 – עלייה של חצי נקודה ביחס למדד של השנה שעברה. כבר בפתח הדברים חשוב להדגיש כי מדובר בעלייה מתונה, שאי אפשר להסיק ממנה על שיפור מהותי במצב. לכן, נכון יותר לפרש את התוצאות כהתייצבות וכבלימת מגמת הירידה שנרשמה בשנים האחרונות.

בחינת השינויים בששת רכיבי המדד ביחס לשנת 2024 מצביעה על תזוזות קטנות יחסית ולא אחידות במגמתן:

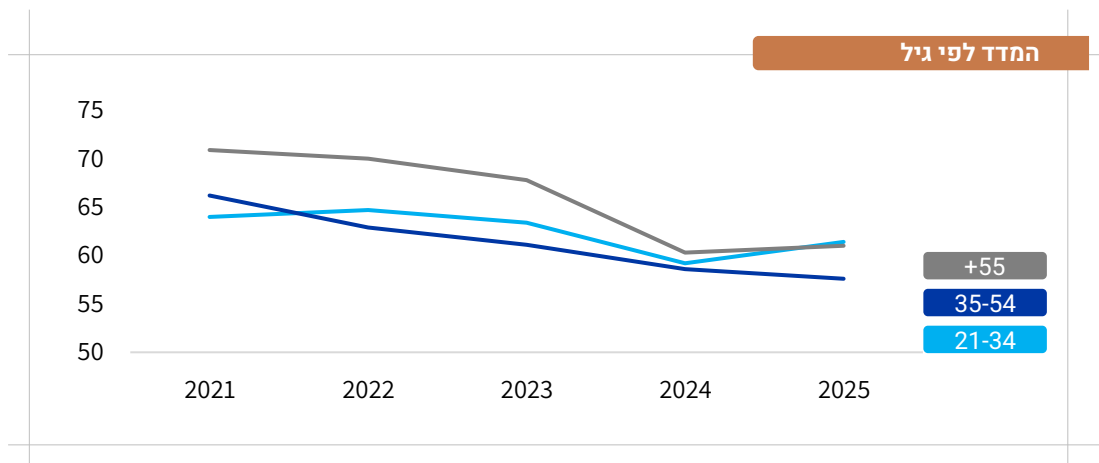
כך למשל, בשאלה אודות היכולת של משק הבית לספוג זעזוע בהוצאות – הציון הממוצע נשאר זהה. בשאלות אודות היכולת להתמודד עם זעזוע בהכנסות וביכולת לסגור את החודש – ראינו ירידות קלות. בשאלות אודות הימנעות מצריכה בגלל קושי כלכלי, הפרשה חודשית לחיסכון ותחושת מסוגלות כלכלית – ראינו עליות קלות.

בחלוקה מגדרית, ניתן לראות שהפער בין ציוני המדד של הגברים והנשים ממשיך להצטמצם, מ-7.3 ב-2022 ל-1.7 בלבד ב-2025.

בחלוקה על פי גיל, בגרף להלן ניכרת שונות משמעותית בין קבוצות הגיל השונות לאורך השנים.

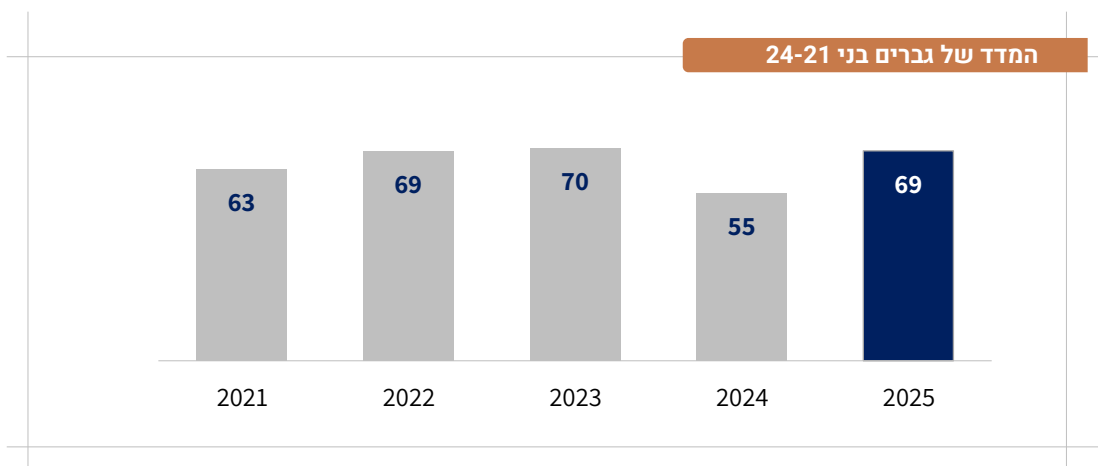
צעירים

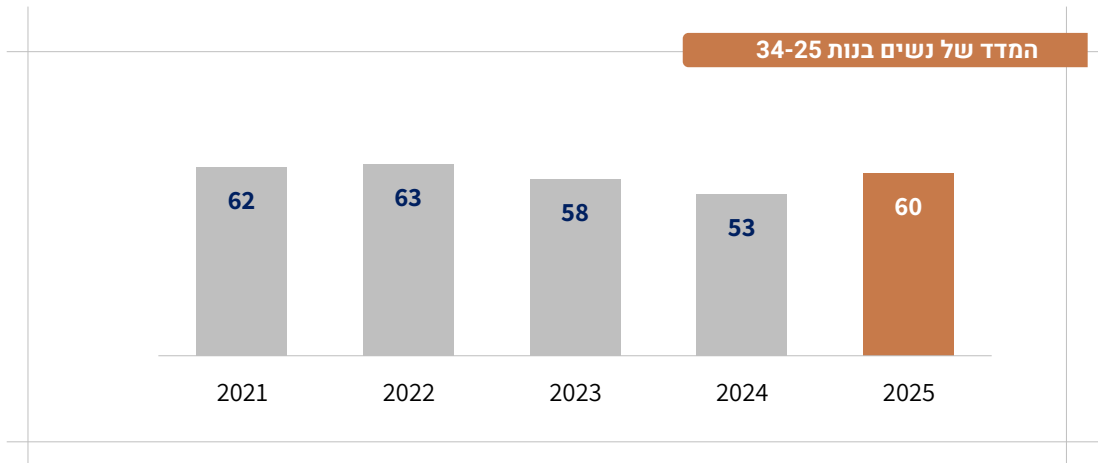
שתי קבוצות בקרב כלל הצעירים הציגו שיפור חד ביחס לנתוני מדד 2024:

1. **גברים בני 21-24:** נרשמה עלייה של 14 נקודות בציון המדד, מ-55 בשנת 2024 ל-69 בשנת 2025.

2. **נשים בנות 25-34:** עלייה של כ-7 נקודות ביחס לציון המדד בשנת 2024.

עם זאת, העליות הגדולות הללו לא מראות על שיפור משמעותי ביחס לנתוני העבר, אלא ביחס לשנת 2024 בלבד, שבה נרשמו ירידות גדולות בציוני המדד של שתי הקבוצות האלה. כתוצאה מכך, אין מדובר בשיפור מהותי אלא בהתאזנות שהחזירה את ציוני המדד של הקבוצות הללו למצב של לפני המלחמה.

חשוב להדגיש כי השיפור שנרשם השנה בקרב חלק מהצעירים אינו מעיד בהכרח על מצב כלכלי טוב. בחינה "אובייקטיבית" של הנתונים בקרב בני 21-34 מציגה תמונה מורכבת ומדאיגה: אצל 37% מהם ההוצאות גבוהות מההכנסות, 42% מדווחים כי נעשה להם קשה יותר "לסגור את החודש", 25% ויתרו בשנה האחרונה על מוצרי יסוד כגון מזון או תרופות, 28% נטלו בשנה האחרונה הלוואה, נכנסו למינוס או העמיקו מינוס קיים ו-35% מדווחים כי אינם חוסכים במידה מספקת.

נתונים אלו מטרידים במיוחד משום שמדובר באוכלוסייה שנמצאת בשלב רגיש של ביסוס העצמאות הכלכלית, והחלטות כלכליות המתקבלות בשנים אלו (למשל היקף התחייבויות, שימוש באשראי, דפוסי צריכה והרגלי חיסכון) נוטות להשפיע באופן משמעותי על מסלול החיים הכלכלי שלהם בשנים הבאות.

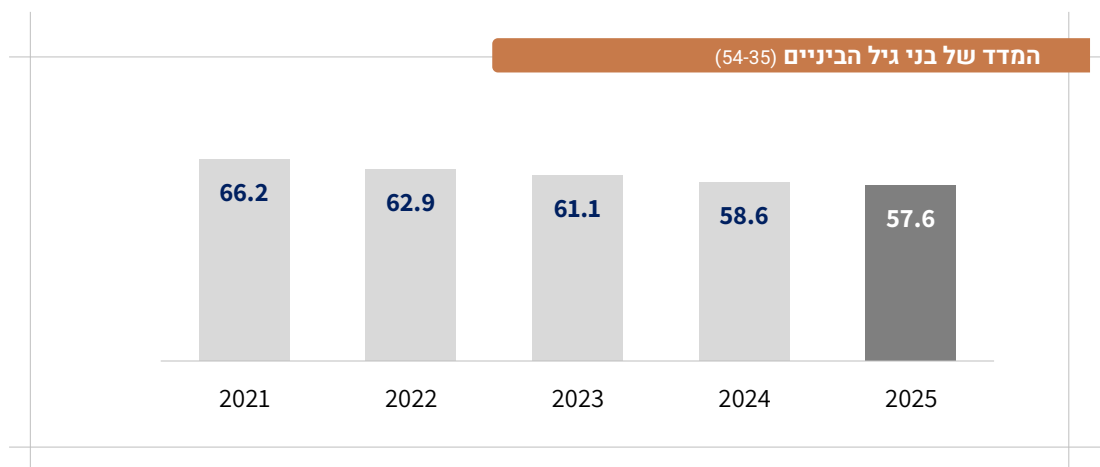
בני גיל הביניים (35-54)

לצד השיפור שנרשם השנה בציון המדד בקרב צעירים, בולטת מגמה שלילית מתמשכת בקרב בני גיל הביניים (35-54). קבוצה זו, נושאת לרוב בעול כלכלי כבד יותר מזה של הצעירים - הקמה וניהול של משקי בית, גידול ילדים והתחייבויות ארוכות טווח. בהתאם לכך, מאז 2022, קבוצה זו הציגה ציוני מדד נמוכים יותר משל שאר קבוצות הגיל.

מאז שנת 2021, ירד ציון המדד של קבוצת גיל הביניים ביותר מ-8 נקודות וממצאי הסקר האחרון ממשיכים להצביע על פגיעות כלכלית נרחבת:

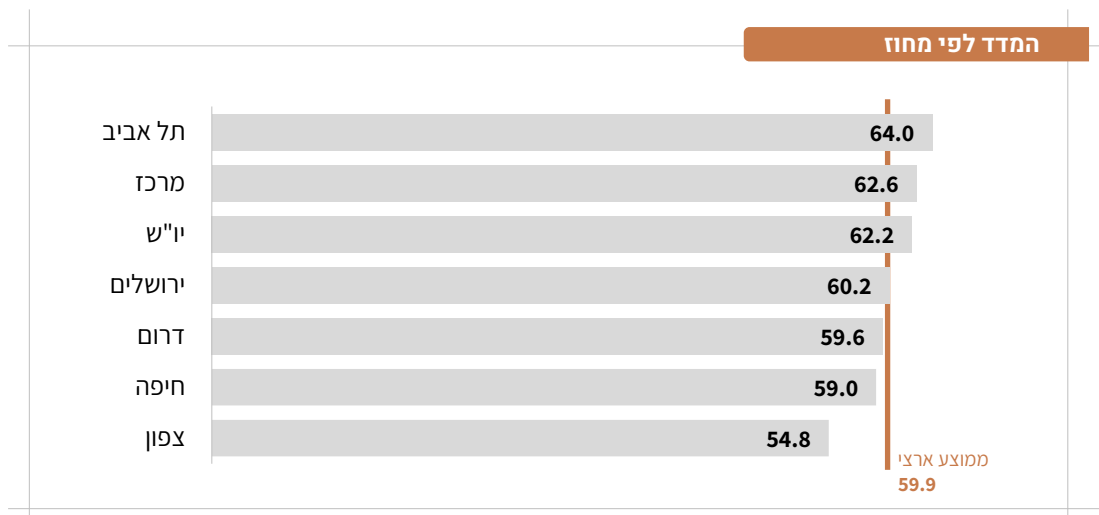
50% מהם דיווחו שיקרסו כלכלית במקרה של זעזוע בהוצאות ללא סיוע חיצוני; 35% נמצאים במצב של מינוס כדרך חיים (היו במינוס לפחות 4 פעמים במהלך השנה האחרונה); 45% לקחו הלוואות או העמיקו את משיכת היתר בבנק (לעומת 28% אצל הצעירים); 42% מדווחים שמצבם הכלכלי הורע בשנה האחרונה ואחד מכל חמישה (21%) אמרו שבשנה האחרונה ביצעו הוצאה שנמצאת מעבר ליכולתם הכלכלית.

מדובר בתמונה מדאיגה של קבוצה אשר מהווה עוגן מרכזי בשוק העבודה ובהוצאות משקי הבית – אך חווה שחיקה מתמשכת בחוסן הכלכלי.

בחלוקה גיאוגרפית

גם במדד פעמונים של שנה זו, מתקבלות עדויות עקביות לפגיעות כלכלית גבוהה יותר בקרב תושבי הצפון ביחס לאזורים אחרים בארץ. הציון הממוצע במדד פעמונים בקרב תושבי הצפון עומד על 54.8 בלבד וזאת לעומת 64 בתל אביב, 62.6 במרכז, 60.2 בירושלים ו-59.6 באזור הדרום.

לצפייה בדשבורד מדד פעמונים, המציג את המדד לאורך השנים ולפי פילוחים שונים, לחצו כאן

יודגש כי הפער אינו נקודתי לשנה זו: מאז תחילת המדידות, הציון הממוצע של תושבי הצפון במדד החוסן, נמוך באופן עקבי מזה של המחוזות האחרים.

הנתונים הנלווים לשנת 2025 מדגישים את עומק הפער: 35% מתושבי מחוז הצפון דיווחו שוויתרו בשנה האחרונה על מוצרי יסוד כגון תרופות ומזון חיוני, לעומת 19% מתושבי מחוז תל אביב. שיעור המדווחים על כך שבשנה האחרונה נטלו הלוואה, נכנסו למינוס או העמיקו את המינוס הקיים, עומד על 36% מתושבי הצפון, לעומת 20% בתל אביב. 54% מהצפוניים גם השיבו שהם לא חוסכים מספיק לעתיד, לעומת 30% במחוז תל אביב.

הלוואות ואשראי של משקי הבית

32% ממשיבי הסקר, דיווחו כי בשנה האחרונה נטלו הלוואה (לא כולל משכנתא), נכנסו למינוס או העמיקו את המינוס הקיים.

שיעור גבוה במיוחד של נטילת הלוואות נרשם בקרב האוכלוסיות הבאות:

- 45% מבני גיל הביניים (35-54)
- 43% מהעצמאים
- 36% מתושבי הצפון ו-37% מתושבי הדרום

מניסיון שנצבר ומשאלות ייעודיות שנכללו בסקרים קודמים, עולה כי הסיבה הנפוצה ביותר לנטילת הלוואה (לא כולל משכנתא) היא כיסוי חוב קיים, ולא מימון רכישה חדשה של מוצר או שירות. דפוס זה – של שימוש באשראי כדי לגשר על חובות קיימים – עלול להאיץ סחרור חובות ולהקשות על משקי בית לחזור ליציבות כלכלית.

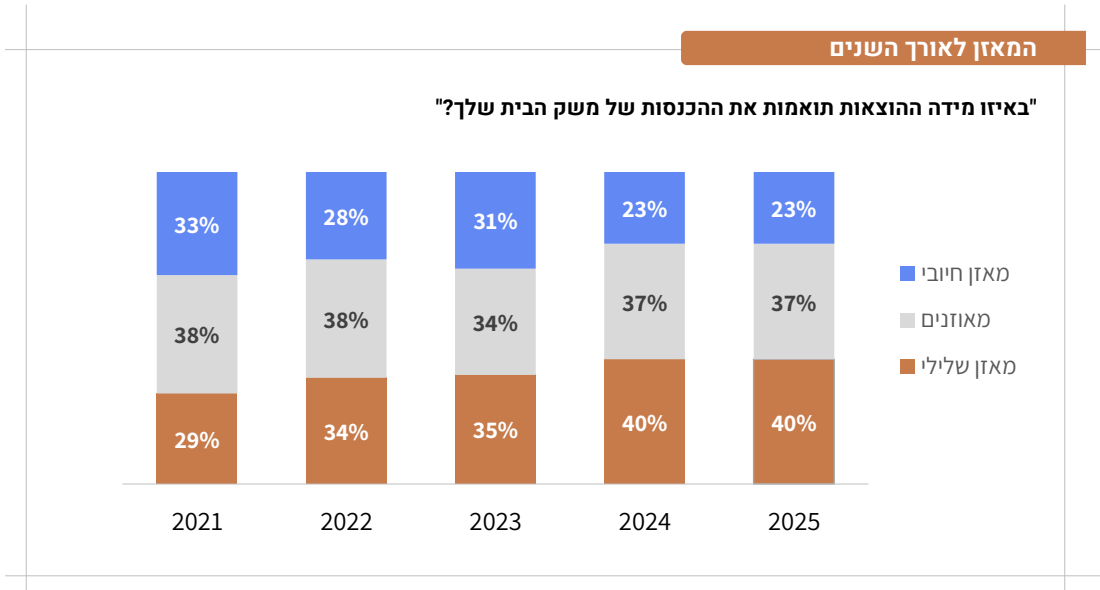
השפעות המלחמה על המצב הכלכלי והתעסוקתי

42% ממשיבי הסקר דיווחו כי המלחמה¹ השפיעה לרעה על מצבם הכלכלי ו/או התעסוקתי. כצפוי, שיעור המדווחים על השפעה שלילית של המלחמה גבוה במיוחד בקרב בני גיל הביניים, אשר נושאים במרבית הנטל הביטחוני והכלכלי גם יחד. בקרב בני 25-54 ציינו 46%-49% כי המלחמה השפיעה לרעה על מצבם. שיעור גבוה במיוחד נרשם גם בקרב תושבי הצפון, אשר 57% מהם דיווחו על פגיעה כלכלית בעקבות המלחמה. ממצאים אלה מתיישבים עם הפערים שנרשמו במדד בין קבוצות גיל ובין אזורים גיאוגרפיים, ומדגישים את הצורך במענה ממוקד לאוכלוסיות שנפגעו באופן משמעותי יותר.

מה קורה עם המאזן?

מאז תחילת ביצוע הסקר לפני חמש שנים, ניכרת מגמה עקבית של עלייה בשיעור משקי הבית המדווחים על מאזן שלילי (כלומר, הוצאות משק הבית גבוהות מההכנסות) ובמקביל, ירידה בשיעור המדווחים על מאזן חיובי (כלומר, הכנסות משק הבית גבוהות מההוצאות). בשנת 2025, לראשונה, מגמה זו נבלמה – ממצא העולה בקנה אחד עם תמונת המדד הכללית, המצביעה על התייצבות לאחר שנים של שחיקה.

¹ נזכיר כי הסקר בוצע בין החודשים אוקטובר ונובמבר 2025, טרם מבצע שאגת הארי.

נוסח השאלה הוא "באיזו מידה ההוצאות תואמות את ההכנסות של משק הבית שלך? (הוצאות – כולל החזר חובות, הכנסות – הכנסה נטו כולל קצבאות וסיוע)". התשובות האפשריות הן: "הוצאות גבוהות מהכנסות במידה רבה", "הוצאות גבוהות מהכנסות במידה רבה", "הוצאות גבוהות מהכנסות במידה מועטה", "הוצאות פחות או יותר בגובה הכנסות", "הוצאות נמוכות מהכנסות במידה מועטה" ו"הוצאות נמוכות מהכנסות במידה רבה". בתרשים, חמש התשובות אוחדו לשלוש, כדי להקל על הקריאה.

כיצד משקי בית בישראל תופסים את מצבם הכלכלי

מידת השינוי בשנה האחרונה

בסקר נשאלו המשתתפים האם ב-12 החודשים האחרונים מצבם הכלכלי הורע, השתפר או נותר ללא שינוי.

מן התשובות עולה כי בקרב 36% ממשיבי הסקר המצב הכלכלי הורע בשנה החולפת, 52% דיווחו כי מצבם נותר ללא שינוי ואצל 13% המצב השתפר.²

מידת שביעות הרצון מהמצב הכלכלי

26% ממשיבי הסקר דיווחו שהם מרוצים או מרוצים מאוד ממצבם הכלכלי, מספר נמוך בהשוואה לנתוני סקר ה-OECD משנת 2022, שם אחוז המדווחים על שביעות רצון ממצבם הכלכלי היה 41%.³

46% ממשיבי הסקר דיווחו כי הם אינם מרוצים ממצבם הכלכלי.

במבט כולל, לצד העובדה שברוב משקי הבית לא חל שיפור מורגש בשנה האחרונה, ניכרים גם שיעורי שביעות רצון נמוכים ותחושה גבוהה של מגבלה – שילוב המצביע על פגיעות מתמשכת בתפיסה הסובייקטיבית של היציבות הכלכלית.

² סכום האחוזים אינו 100 עקב עיגול ספרות עשרוניות.

³ OECD. (2023). OECD/INFE 2023 international survey of adult financial literacy (OECD Business and Finance Policy Papers No. 39). OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/56003a32-en>

האם אנשים חשים מוגבלים בעקבות המצב הכלכלי שלהם?

37% ממשיבי הסקר מסכימים או מסכימים מאוד עם ההיגד הבא: המצב הכלכלי שלי מגביל את היכולת שלי לעשות את הדברים שחשובים לי.

בקרב תושבי הצפון אחוז האנשים שהסכימו עם ההיגד אף גבוה יותר ועומד על 43%, עדות נוספת לאתגרים הכלכליים עמם מתמודדים תושבי האזור.

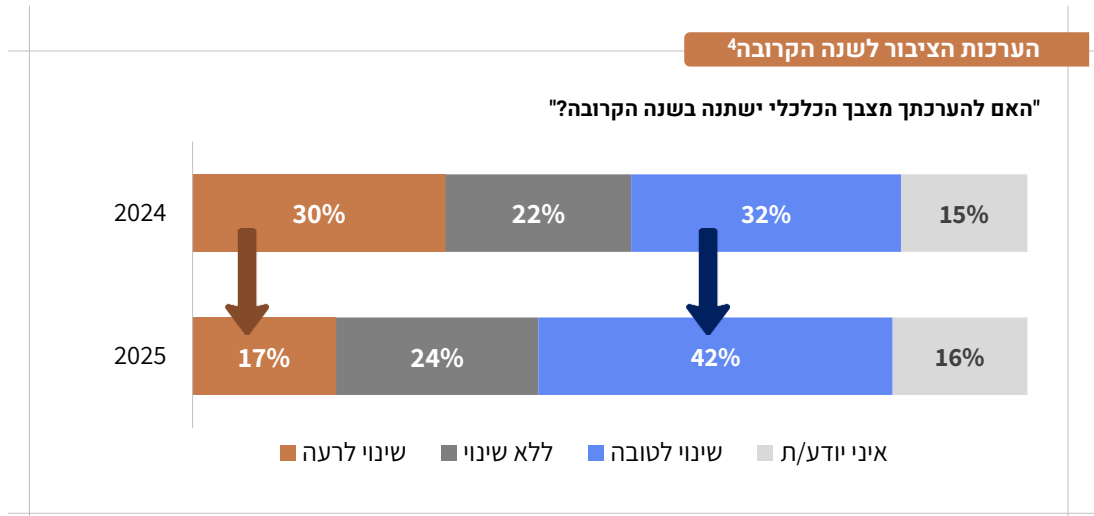
מה יקרה בעתיד?

כפי שצוין בתחילת הדוח, בשנת 2025 ניכרים סימנים לבלימת מגמת הירידה בציון מדד החוסן הכלכלי – לראשונה מאז 2021. ממצא זה מתיישב עם התפיסות האופטימיות יחסית של משיבי הסקר באשר לעתיד הכלכלי.

שאלנו את משתתפי הסקר האם הם מעריכים כי מצבם הכלכלי ישתנה בשנה הקרובה ובאיזה אופן.

42% מאמינים שמצבם ישתפר (בקרב צעירים בני 21-34 מדובר על 59%) ורק 17% מאמינים שמצבם יורע.

כפי שניתן לראות בגרף, רמת האופטימיות של משיבי הסקר השנה גבוהה הרבה יותר מאשר בשנה הקודמת.

נוסח השאלה הוא "האם להערכתך מצבך הכלכלי ישתנה בשנה הקרובה? אם כן, האם להערכתך השינוי יהיה:" והתשובות האפשריות הן "שינוי גדול לרעה", "שינוי קטן לרעה", "שינוי קטן לטובה", "שינוי גדול לטובה", "איני מעריך שמצבי הכלכלי ישתנה בשנה הקרובה" ו"איני יודע/ת". שתי התשובות החיוביות ושתי התשובות השליליות אוחדו כדי לקבל ארבע קבוצות.

כיצד משקי בית בישראל מתנהלים מבחינה כלכלית

היבטים של צרכנות בעידן טכנולוגי

בשנים האחרונות השימוש באמצעי תשלום אלקטרוניים (כרטיסים, ארנקים דיגיטליים ותשלום בנייד) הולך ומתרחב. במחקר העולמי מתוארת תופעה המכונה לעיתים "אפקט התשלום ללא מזומן" (cashless payment effect), שלפיה תשלום באמצעים דיגיטליים עשוי להפחית את תחושת ה"כאב" שבהוצאה, ולהוביל להוצאה קלה ומהירה יותר – לעיתים ללא מודעות מלאה.

גם בסקר שלנו נמצאו אינדיקציות לכך: 18% מהמשיבים ציינו כי הם פחות מרגישים שהוציאו כסף, כאשר התשלום מבוצע באמצעות הטלפון הנייד, זאת על אף שההערכה המחקרית מדברת על אחוזים גבוהים בהרבה.

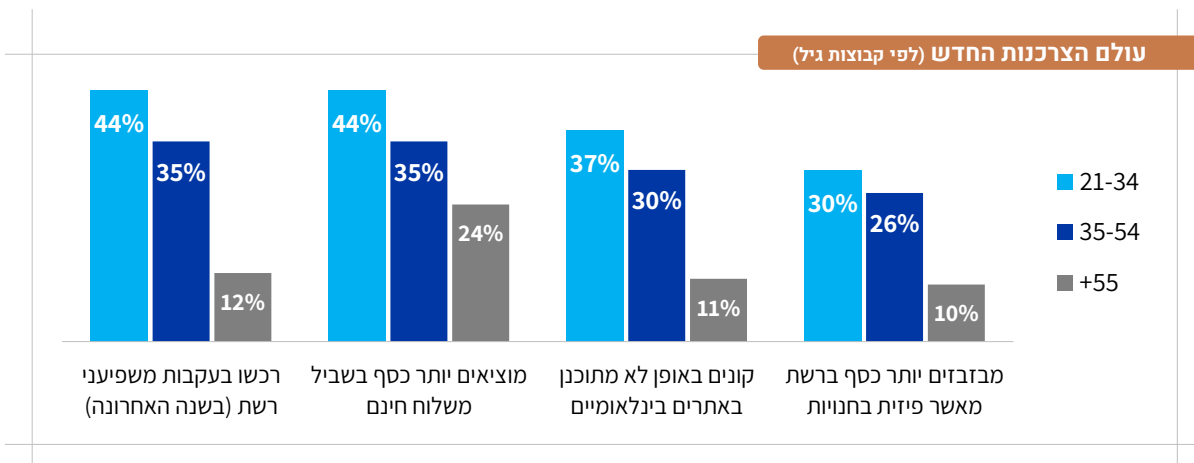
26% ממשיבי הסקר דיווחו כי הם מבצעים רכישות לא מתוכננות בעת הכניסה לאתרי קניות בינלאומיים (כדוגמת AliExpress ו-Shein), ומוציאים שם סכום גבוה מהמתוכנן. בקרב נשים הנתון עומד על 32% ובקרב צעירים על 37%.

משפיעני רשת

31% ממשיבי הסקר סיפרו כי בשנה האחרונה רכשו מוצר או שירות בעקבות המלצה של משפיעני רשת. בקרב נשים שיעור זה עומד על 38%, ובקרב צעירים הוא גבוה אף יותר ומגיע ל-44%. ייתכן כי היקף ההשפעה בפועל אף רחב יותר, שכן חלק מהצרכנים עלולים לבצע רכישות בהשפעת תוכן שיווקי ברשת מבלי שיהיו מודעים לקשר בין החשיפה לבין החלטת הקנייה.

מעבר לשיעורי החשיפה והרכישה, הנתונים מצביעים על קשר בין רכישות בעקבות משפיענים לבין דפוסי התנהלות כלכלית פגיעים יותר:

- מתוך האנשים שביצעו רכישות בעקבות המלצות של משפיענים – 81% ביצעו רכישות אימפולסיביות, שלא תוכננו מראש.
- 39% מהם נטלו בשנה האחרונה הלוואות או הגדילו את המינוס (לעומת 29% בלבד בקרב מי שלא ביצעו רכישות בעקבות משפיענים).
- 13% מהם ציינו כי לקחו הלוואה למטרת חופשה (לעומת רק 5% בקרב מי שלא ביצעו רכישות בעקבות משפיענים).
- רק 17% מבין מבצעי הרכישות בעקבות משפיענים מדווחים כי הם מרוצים ממצבם הכלכלי וזאת לעומת 30% בקרב מי שלא ביצעו רכישות כאלה.

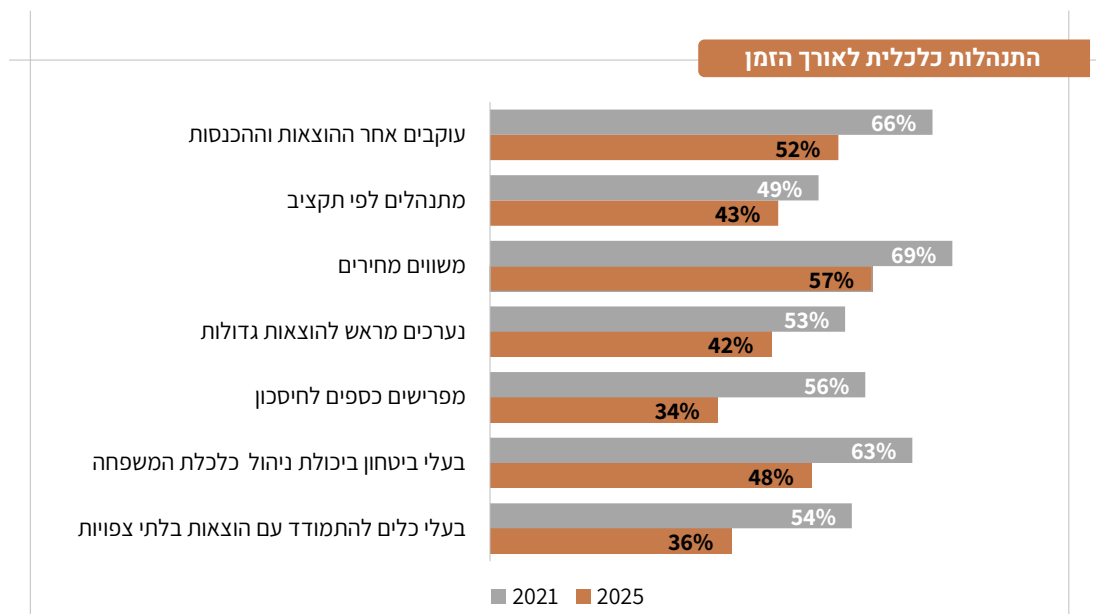

נוסחי ההיגדים הם "אני מרגישה/ה שבקניית אונליין אני מוציאה יותר כסף מכמה שהייתי מוציאה בחנויות פיזיות", "כשאני נכנסת/לקנות מוצר באתר בינלאומי (כגון Shein ו-AliExpress), אני בדרך כלל קונה מוצרים נוספים שלא תכננתי מראש לרכוש", "בעת ביצוע הזמנה באינטרנט, אני לעיתים קרובות מגדילה את סכום הקנייה על מנת להגיע לסכום שיאפשר לי לקבל משלוח חינם", והתשובות האפשריות הן "כלל לא", "במידה מועטה", "במידה בינונית", "במידה רבה", "במידה רבה מאוד", "לא רלוונטי". בתרשים מוצגים אחוזי המשיבים שענו "במידה רבה" או "במידה רבה מאוד". נוסח השאלה הרביעית הוא "האם ב-12 החודשים האחרונים, רכשת מוצר או שירות בעקבות המלצה של משפיען/ית רשת?" והתשובות האפשריות הן "אף פעם", "פעם או פעמיים", "מדי פעם", "לעיתים קרובות" ו"לעיתים קרובות מאוד". בתרשים מוצגים אחוזי המשיבים שענו כל אחת מהתשובות חוץ מ"אף פעם".

סימנים להתדרדרות בהתנהלות הכלכלית לאורך השנים

בהשוואת מדדי ההתנהלות הכלכלית לשנת 2025 ביחס לשנת 2021, עולה תמונה של דעיכה מדאיגה במרבית המדדים שנבחנו. משתתפי הסקר של שנת 2025 עוקבים פחות אחר ההוצאות שלהם ביחס למשיבי הסקר משנת 2021, הם פחות מחויבים להתנהלות על פי תקציב, מבצעים השוואות מחירים בהיקפים קטנים יותר, מפרישים פחות לחיסכון ובעלי ביטחון נמוך יותר ביכולתם לנהל את כלכלת משק הבית שלהם.

אחד ההסברים האפשריים למגמה זו קשור להיבט פסיכולוגי: בקרב חלק מהציבור מתעצמת תחושה כי גם התנהלות כלכלית אחראית ומתוכננת אינה מבטיחה בהכרח רווחה ויציבות, משום שאירועים חיצוניים שאינם בשליטת הפרט – כגון תנודות מאקרו־כלכליות או משברים ביטחוניים – הם שמכתיבים בפועל את התוצאה. תחושת "היעדר שליטה" זו עלולה להחליש לאורך זמן את המוטיבציה להתמיד בהרגלים כלכליים מיטיבים.

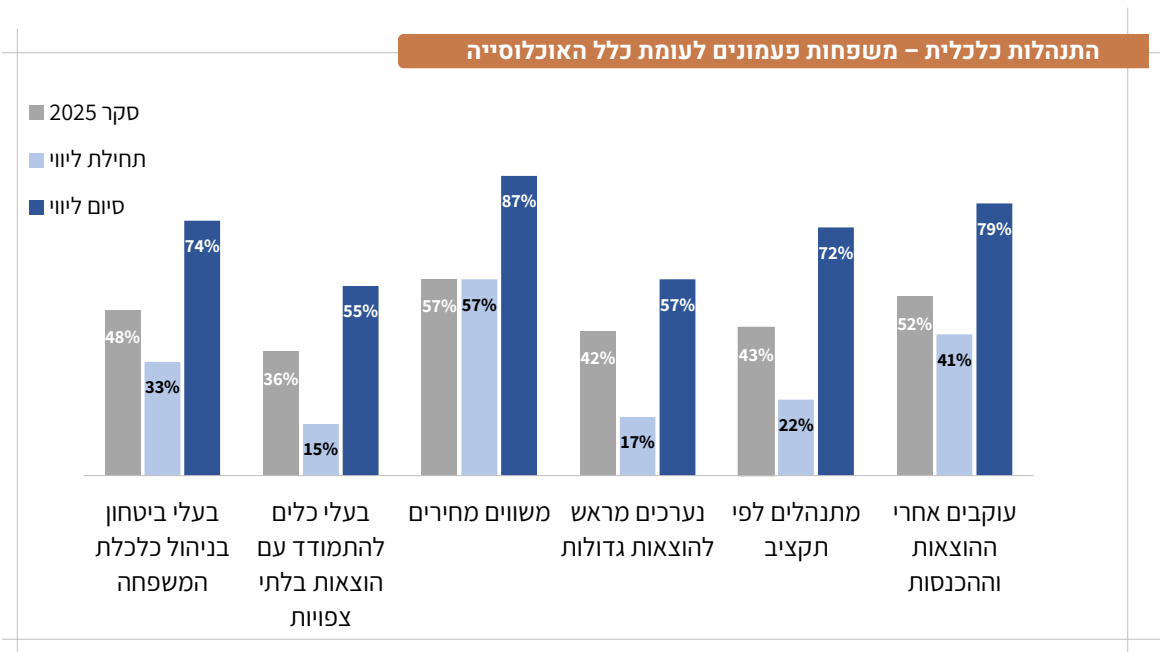

נוסחי ההיגדים הם: "אנו מנהלים מעקב מסודר אחר הוצאותינו והכנסותינו", "אנו מתנהלים לפי תקציב ומקפידים שלא לחרוג ממסגרתנו", "אנו משווים מחירים בטרם קנייה", "אנו מזהים הוצאות גדולות צפויות בטווח הארוך (אירועים ושמחות, החלפת רכב, שיפוץ בית וכד') ונערכים לקראתן", "אנו מפרישים כספים לחיסכון ו/או לקרן השתלמות", "אנו מרגישים ביטחון ביכולתנו לנהל בהצלחה את עניינינו הכלכליים המשפחתיים" ו"יש לנו את הכלים להתמודד עם הוצאות בלתי צפויות במידה ויהיו", והתשובות האפשריות הן "כלל לא", "במידה מועטה", "במידה בינונית", "במידה רבה", "במידה רבה מאוד". בתרשים מוצגים אחוזי המשיבים שענו "במידה רבה" או "במידה רבה מאוד".

השיפור בהתנהלות הכלכלית במהלך הליווי בפעמונים

גם השנה השווינו בין תוצאות הסקר בקרב הציבור הכללי לבין תוצאות בקרב משפחות שעברו תהליך ליווי ושיקום כלכלי בפעמונים. כפי שניתן לראות בגרף המצורף, הממצאים ממשיכים להיות מעודדים: בכל הפרמטרים שנבחנו, ההתנהלות הכלכלית של משפחות פעמונים לאחר סיום הליווי טובה יותר מזו של הציבור הכללי – וזאת אף שבנקודת הכניסה לליווי מצבן היה, בחלק מהנושאים, מורכב וקשה יותר מהמוצע.

כך למשל, בכל הנוגע להתנהלות על פי תקציב – רק 22% מהמשפחות שעברו תהליך ליווי כלכלי בפעמונים דיווחו בתחילת הדרך שהן מתנהלות על פי תקציב. לאחר הליווי שיעור זה עלה ל-72%, בעוד שבקרב הציבור הכללי (משיבי הסקר) 43% בלבד מדווחים על התנהלות לפי תקציב.

משפחות פעמונים: משפחות שעברו תהליך ליווי בפעמונים, מילאו שאלון בתחילת התהליך וענו על שאלון הסיום בין יולי לדצמבר 2025, n=234. נוסחי ההיגדים הם: "אנו מנהלים מעקב מסודר אחר הוצאותינו והכנסותינו", "אנו מתנהלים לפי תקציב ומקפידים שלא לחרוג ממסגרתנו", "אנו מזהים הוצאות גדולות צפויות בטווח הארוך (אירועים ושמוחות, החלפת רכב, שיפוץ בית וכד') ונערכים לקראתן", "אנו משוויים מחירים בטרם קנייה", "יש לנו את הכלים להתמודד עם הוצאות בלתי צפויות במידה ויהיו" ו"אנו מרגישים ביטחון ביכולתנו לנהל בהצלחה את עניינינו הכלכליים המשפחתיים". התשובות האפשריות הן: "כלל לא", "במידה מועטה", "במידה בינונית", "במידה רבה", "במידה רבה מאוד". בתרשים מוצגים אחוזי המשיבים שענו "במידה רבה" או "במידה רבה מאוד".

סיכום והמלצות פעמונים לאור ממצאי הסקר

חמש שנות מדידה רציפה של מדד פעמונים לחוסן כלכלי מאפשרות לזהות מגמות עומק בכלכלת משקי הבית בישראל. שנת 2025 מסמנת בלימה מסוימת במגמת ההיחלשות, אך לא התאוששות מלאה. מדד פעמונים עומד השנה על 59.9 בלבד, לאחר ירידה מתמשכת בשנים קודמות, ושיעור גבוה של משקי בית עדיין מתמודד עם מאזן שלילי, קושי לחסוך, הסתמכות על אשראי ופגיעות גבוהה לזעזועים כלכליים.

הנתונים מצביעים על כך ששבירות פיננסית איננה תופעה שולית או נקודתית, אלא מציאות רחבה הפוגעת בקבוצות רבות באוכלוסייה. הפגיעה בולטת במיוחד בקרב גיל הביניים, שנושאים בחלק ניכר מן הנטל הכלכלי והמשפחתי; בקרב תושבי הצפון, שמציגים את ציון המדד הנמוך ביותר; ובקרב משקי בית המתקשים להתמודד עם הוצאות בלתי צפויות, לחסוך לעתיד או לשמור על איזון בין הכנסות להוצאות.

דוח זה אינו מיועד רק לקובעי מדיניות. הוא מתפרסם גם בציבור הרחב, באתר פעמונים ובתקשורת, ומשמש בסיס לשיח ציבורי על מצבם הכלכלי של משקי הבית בישראל. לכן, לצד ההמלצות למדיניות ציבורית, אנו רואים חשיבות בהצגת המלצות יישומיות למשקי הבית עצמם. זו ליבת העשייה של פעמונים: לסייע למשפחות וליחידים לחזק את החוסן הכלכלי, לקבל החלטות מושכלות ולהיערך טוב יותר למציאות כלכלית משתנה.

המלצות פעמונים נחלקות לשני מעגלים משלימים: המלצות לקובעי מדיניות, המתמקדות בבניית תשתיות ציבוריות שיצמצמו שבירות פיננסית ויחזקו את יכולת העמידה של הציבור בישראל, והמלצות למשקי הבית, המתמקדות בהתנהלות כלכלית יומיומית ובהיערכות לזעזועים.

המלצות לקובעי מדיניות

1. לגבש תוכנית לאומית להפחתת שבירות פיננסית

נדרשת תוכנית לאומית שמטרתה לצמצם את שיעור משקי הבית הנמצאים בסיכון להידרדרות כלכלית. התוכנית צריכה להתמקד בשלושה יעדים מדידים: הפחתת השימוש באשראי לצריכה שוטפת, הגדלת שיעור משקי הבית המחזיקים בחיסכון חירום נזיל, וחיזוק תחושת המסוגלות והשליטה הכלכלית של משקי הבית.

יש לעודד ולתמרץ חיסכון לחירום, אך לעשות זאת באופן מדורג וזהיר, תוך התחשבות במשקי בית שכבר מתקשים לסגור את החודש. ניתן לבחון כלים כגון קמפיין לאומי, תמריצים לחיסכון, מענקי התאמה לאוכלוסיות בעלות הכנסה נמוכה וכלים דיגיטליים פשוטים שיסייעו למשפחות להבין את רמת המוכנות הכלכלית שלהן.

2. להרחיב נגישות ליעוץ ולליווי כלכלי קצר טווח

הנתונים על משפחות שעברו ליווי בפעמונים מצביעים על שיפור משמעותי בהתנהגויות כלכליות לאחר הליווי. לדוגמה, שיעור המשפחות המתנהלות לפי תקציב עלה מ-22% בתחילת הליווי ל-72% בסיומו, לעומת 43% בלבד בקרב כלל משיבי הסקר.

לכן יש להנגיש ייעוץ כלכלי קצר טווח, מסובסד ונגיש, במיוחד בנקודות שבהן משקי בית נמצאים בסיכון: כניסה לחובות, פגיעה בהכנסה, שירות מילואים ממושך, פתיחת עסק, גירושין, לידה, מעבר דירה או לקראת פרישה. ניתן להציע ליווי זה בשיתוף רשויות מקומיות, מקומות עבודה, מערכות רווחה, מרכזי צעירים, בנקים וארגוני חברה אזרחית.

3. לחזק התערבות מוקדמת בתחום האשראי והמינוס

יש צורך במנגנונים שיזהו כבר בשלב מוקדם, משקי בית הנמצאים בסיכון לסחרור חובות. כאשר לקוח נמצא במינוס לאורך זמן, מגדיל מסגרות אשראי או נוטל הלוואות חוזרות, יש לעודד פנייה יזומה של הגורמים הפיננסיים, הצגת תמונה ברורה של עלות החוב והפניה לייעוץ בלתי תלוי.

המטרה אינה למנוע אשראי ממשקי בית הזקוקים לו, אלא לוודא שאשראי אינו הופך לתחליף קבוע להכנסה שאינה מספיקה או לכלי שמעמיק את המשבר.

4. להטמיע חינוך פיננסי בצמתי חיים

הטמעת חינוך פיננסי צריכה להיעשות לא רק במערכת החינוך, אלא גם בצמתים שבהם מתקבלות החלטות כלכליות משמעותיות: שירות צבאי או לאומי, שחרור, לימודים, עבודה ראשונה, זוגיות, לידת ילדים, רכישת דירה, פתיחת עסק, שירות מילואים, אבטלה ולקראת פרישה.

הדגש צריך להיות על ידע יישומי: ניהול תקציב, הבנת אשראי וריבית, מיצוי זכויות, חיסכון לחירום, צרכנות דיגיטלית, ביטוחים ופנסיה. חינוך פיננסי אפקטיבי אינו רק העברת ידע, אלא חיזוק תחושת מסוגלות ויכולת קבלת-החלטות מושכלת בזמן אמת.

5. למקד מענים באוכלוסיות פגיעות במיוחד

הדוח מצביע על שלוש קבוצות הדורשות התייחסות ממוקדת: צעירים בראשית דרכם הכלכלית, בני גיל הביניים הנושאים בעומס כלכלי ומשפחתי כבד, ותושבי הצפון שמציגים את ציון החוסן הנמוך ביותר.

לכל קבוצה נדרש מענה מותאם. אצל צעירים, דגש על בניית הרגלים, הימנעות מחובות וצרכנות דיגיטלית מודעת. בגיל הביניים, דגש על התמודדות עם עומס התחייבויות, ילדים, משכנתאות, אשראי ושחיקה בהכנסה הפנויה. בצפון, נדרשת תוכנית אזורית המשלבת ליווי כלכלי, מיצוי זכויות, שיקום תעסוקתי וסיוע לעסקים ולמשקי בית שנפגעו מהמצב הביטחוני והכלכלי המתמשך.

המלצות למשקי בית

1. לחזק את השליטה הכלכלית היומיומית

ממצאי הדוח מצביעים על שחיקה בהתנהגויות כלכליות בסיסיות לאורך השנים: פחות משקי בית עוקבים אחר ההוצאות וההכנסות, פחות מתנהלים לפי תקציב, פחות נערכים מראש להוצאות גדולות ופחות מפרישים כספים לחיסכון. לכן, ההמלצה המרכזית למשקי הבית היא לחזור לבסיס: ניהול תקציב, מעקב שוטף וקבלת החלטות מודעת.

מומלץ לכל משק בית לקיים אחת לחודש בדיקה קצרה של שלושה נתונים: ההכנסות נטו, ההוצאות הקבועות וההוצאות המשתנות. מטרת הבדיקה היא לזהות בזמן כשיש חריגה, לצמצם הוצאות שאינן הכרחיות, ולהימנע ממצב שבו הפער בין הכנסות להוצאות מתגלה רק לאחר שהמינוס כבר גדל.

2. לבנות כרית ביטחון, גם בהדרגה

אחד המרכיבים המרכזיים של חוסן כלכלי הוא היכולת להתמודד עם הוצאה בלתי צפויה או פגיעה זמנית בהכנסה. לכן מומלץ לכל משק בית להגדיר יעד חסכון-חירום נזיל, גם אם ההפקדה החודשית נמוכה.

בשלב ראשון ניתן לשאוף לסכום בסיסי שיאפשר להתמודד עם תקלה קטנה או עם הוצאה מיידית; בהמשך, להגדיל את החיסכון בהדרגה לסכום שיכסה שלושה חודשים לפחות של הוצאות חיוניות. הדגש אינו על גובה הסכום בלבד, אלא על יצירת הרגל קבוע: הפרשה חודשית המיועדת לשעת צורך ולא לצריכה שוטפת.

3. להיזהר מהסתמכות על אשראי לצריכה שוטפת

32% ממשיבי הסקר דיווחו כי בשנה האחרונה נטלו הלוואה, נכנסו למינוס או העמיקו מינוס קיים, ללא קשר למשכנתא. הדוח מציין כי במקרים רבים הלוואות נלקחות לצורך כיסוי חוב קיים, ולא לצורך מימון רכישה חדשה, דפוס שעלול להוביל לסחרור חובות.

לכן, לפני לקיחת הלוואה או הגדלת מסגרת אשראי, מומלץ לענות על שלוש שאלות: האם מדובר בצורך הכרחי; האם קיימת יכולת החזר ריאלית; והאם ההלוואה פותרת בעיה או רק דוחה אותה. כאשר ההלוואה נועדה לכסות מינוס או חוב קודם, חשוב לעשות בירור זה ולפנות לייעוץ כלכלי לפני קבלת החלטה.

4. לנהל צרכנות דיגיטלית באופן מודע

הדוח מצביע על השפעה משמעותית של עולם הצרכנות החדש. 31% מהמשיבים רכשו בשנה האחרונה מוצר או שירות בעקבות המלצה של משפיעני רשת, ומתוכם 81% ביצעו רכישות אימפולסיביות שלא תוכננו מראש. בנוסף, רבים מדווחים על רכישות לא מתוכננות באתרי קניות בינלאומיים ועל הגדלת סל הקניות כדי להגיע למשלוח חינם.

לכן מומלץ להגדיר תקציב ייעודי לקניות אונליין, להימנע משמירת כרטיסי אשראי באתרים, להמתין 24 שעות לפני רכישה בעקבות פרסום או המלצה ברשת, ולבחון האם "משלוח חינם" אכן מצדיק הגדלת קנייה.

5. להפוך את ניהול הכסף למשפחתי ולא לאישי

ניהול תקציב והתנהלות כלכלית נכונה הם לא רק פעולות טכניות או אישיות אלא הן גם משפחתיות.

מומלץ לקיים שיח פתוח ומותאם גיל עם ילדים על כסף, צרכים, רצונות, על דחיית סיפוקים ועל חיסכון. בזוגיות, חשוב ששני בני הזוג יהיו מעורבים בקבלת ההחלטות הכלכליות המרכזיות ויכירו את מצב החשבונות, ההתחייבויות, החסכונות והביטוחים.

ניהול משותף מפחית תלות באדם אחד, מחזק אחריות משותפת ומאפשר למשק הבית להגיב טוב יותר לשינויים כלכליים.

6. לזהות מוקדם סימני הידרדרות ולפנות לסיוע

משקי בית רבים פונים לעזרה רק לאחר שהקושי הכלכלי כבר העמיק. מומלץ להגדיר מראש "נורות אזהרה" המחייבות עצירה ובדיקה, כגון: חודש שני ברציפות שבו ההוצאות גבוהות מההכנסות; חלוקה לתשלומים בעת קניית מזון או תרופות; נטילת הלוואה לכיסוי מינוס; סירוב חוזר של תשלומים; או תחושה שאין שליטה על המצב הכלכלי.

בשלבם אלה מומלץ לפנות לייעוץ ולליווי כלכלי מוקדם ככל האפשר. הנתונים על משפחות שעברו ליווי בפעמונים מצביעים על שיפור משמעותי בהתנהגויות כלכליות לאחר הליווי, ובכללן מעקב אחר הוצאות, התנהלות לפי תקציב, היערכות להוצאות גדולות ותחושת ביטחון בניהול כלכלת המשפחה.

נספח | בין ידע לפעולה: מצבם הכלכלי של צעירים וצעירות

מסמך זה הינו נספח לדוח פעמונים ל"חוסן כלכלי של משקי הבית בישראל לשנת 2025" (להלן: הדוח). מדד פעמונים לחוסן כלכלי בוחן את יכולתם של משקי הבית להתמודד עם קשיים ועם זעזועים כלכליים לאורך זמן. הוא פותח בשנת 2021 ומתבסס על שישה ממדים מרכזיים: תחושת מסוגלות וביטחון כלכלי; היקף ההפרשה לחיסכון; הימנעות מצריכה בשל מצב כלכלי; יכולת לשמור על איזון בין הכנסות להוצאות; וכן יכולת להתמודד עם זעזועים כלכליים בהכנסות ובהוצאות. דוח זה, המתייחס לשנת 2025, מתבסס על סקר שבוצע בקרב 1,057 משיבים מגיל 21 ומעלה.

בעוד שדוח פעמונים מציג תמונה רחבה של החוסן הכלכלי בישראל, מסמך זה מתמקד באוכלוסיית הצעירים (האוכלוסייה שבה התמקדה ועידת פעמונים בשנה זו) והוא מרחיב את ההסתכלות על מצבם הכלכלי מתוך הבנה כי שנות הבגרות הראשונות הן תקופה מכריעה שבה מתגבשים הרגלים, מתקבלות החלטות ראשונות ונבנים דפוסי התנהלות שילוו את הפרט בהמשך חייו. המסמך מאגד נתונים שנאספו, תובנות מהניסיון המצטבר מעבודת פעמונים עם צעירים וצעירות, וכן אסטרטגיות פעולה עתידיות.

מבט כללי על מצבם של הצעירים בעולם

הצורך להתמקד בצעירים וצעירות בישראל מתחדד על רקע השינויים הכלכליים והפיננסיים שחלו בעשור האחרון, והשפיעו על האופן שבו הם מבינים כסף, על נטילת הסיכונים ועל אופן קבלת ההחלטות הכלכליות שלהם. מחקרים ודוחות בינלאומיים מצביעים על כך שצעירים נכנסים כיום לבגרות כלכלית בתנאים מורכבים יותר מבעבר.

השנים האחרונות התאפיינו ביוקר מחיה גבוה, באינפלציה ובחוסר יציבות מאקרוכלכלית, אשר פגעו בהכנסה הפנויה של משקי הבית והקשו במיוחד על צעירים המצויים בתחילת דרכם הכלכלית.¹ צעירים אלו חשופים יותר מאוכלוסיות אחרות לאבטלה, לתעסוקה זמנית ולמחסור בהכשרה ולימודים.² חלק מהצעירים נכנסים לבגרות הכלכלית כאשר הם כבר נושאים חובות לימודיים, חובות צרכניים או התחייבויות פיננסיות אחרות – מצב המצמצם את יכולתם לחסוך, להשקיע ולתכנן עתיד כלכלי יציב, ואף דוחה החלטות כמו יציאה מבית ההורים, רכישת דירה או הקמת משפחה.³

במקביל, כאשר מסלולים מסורתיים של השכלה, עבודה וחיסכון נתפסים כפחות בטוחים לשם השגת יציבות כלכלית, חלק מהצעירים פונים לאפיקים חלופיים כגון מסחר עצמאי, מניות תנודתיות, מטבעות דיגיטליים ומסחר במטבע חוץ. פנייה זו אינה נובעת רק מהרפתקנות פיננסית, אלא גם מתחושת פגיעות כלכלית, חיפוש אחר שליטה בעתיד וניסיון להשיג ניידות כלכלית בתנאים של אי-ודאות.⁴ מציאות זו מחייבת צעירים וצעירות לפתח יכולת הסתגלות וגמישות פיננסית, אולם בהיעדר ידע, אוריינות פיננסית ומיומנויות דיגיטליות מתאימות, חלקם עלולים להתקשות לנווט במערכת פיננסית מורכבת ולקבל החלטות כלכליות מושכלות וצופות פני עתיד.

¹ United Nations, Department of Economic and Social Affairs. (2025). World economic situation and prospects 2025. United Nations. <https://doi.org/10.18356/9789211070866>

² International Labour Organization. (2024). Global employment trends for youth 2024: Decent work, brighter futures (20th anniversary ed.). International Labour Office. <https://doi.org/10.54394/ZUUI5430>

³ Pérez-Roa, L., & Ayala, M. C. (2020). The transition to the adult world with debt: Characterizations of new economic insecurities of indebted young professionals in Santiago de Chile. *Journal of Youth Studies*, 23(5), 631–649. <https://doi.org/10.1080/13676261.2019.1636011>; Dickerson, A. M. (2025). Chasing the American dream: Young adults in financial crisis. *Brooklyn Journal of Corporate, Financial & Commercial Law*, 20(1), 35.

⁴ de Jong McKenzie, M. (2025). Young investors, precariousness, and the maturing asset economy. *Finance and Society*, 11(1), 21–35. <https://doi.org/10.1017/fas.2024.20>

צעירים וצעירות בישראל

בישראל האתגר מורכב אף יותר. לצד השינויים הגלובליים המשפיעים על צעירים ברחבי העולם, האתגרים הכלכליים של צעירים וצעירות בישראל קיבלו ממד נוסף על רקע המציאות הביטחונית והחברתית של השנים האחרונות, ובפרט מאז פרוץ מלחמת חרבות ברזל באוקטובר 2023. מחקרים ודוחות ראשוניים מצביעים על כך שהמלחמה השפיעה על תעסוקה, על לימודים ועל תוכניות לעתיד של צעירים רבים בשנות ה-20 וה-30 לחייהם.⁵ שירות מילואים תכוף וממושך יצר ניתוקים חוזרים משוק העבודה, פגיעה ברציפות התעסוקתית ולעיתים גם אובדן הכנסה.⁶

ממצאים אלו משתקפים גם בדוח,⁷ שממנו עולה כי 37% מהצעירים דיווחו כי הוצאותיהם גבוהות מהכנסותיהם, 42% דיווחו כי נעשה להם קשה יותר "לסגור את החודש", 25% ויתרו בשנה האחרונה על מוצרי יסוד כגון מזון חיוני או תרופות, 28% השיבו שנטלו הלוואה, נכנסו למינוס או העמיקו מינוס קיים, ו-35% דיווחו כי אינם חוסכים במידה מספקת. נתונים אלו מטרידים במיוחד משום שמדובר באוכלוסייה הנמצאת בשלב רגיש של ביסוס עצמאות כלכלית, שבו החלטות כלכליות עשויות להשפיע באופן משמעותי על מסלול החיים העתידי.

מעבר להשפעות הישירות של המלחמה, גם האקלים הפוליטי-חברתי המתוח בישראל, לרבות תחושת חוסר יציבות מוסדית וכלכלית, עלולים להשפיע על האופן שבו צעירים מעריכים את עתידם בארץ, מקבלים החלטות כלכליות ושוקלים השקעות או החלטות-חיים ארוכות טווח. וכך, השילוב בין אי-ודאות ביטחונית, פגיעה ברציפות התעסוקתית ושחיקה באמון במוסדות, מעמיק את תחושת הפגיעות הכלכלית בקרב צעירים בישראל.⁸

⁵ דבאוי, מ', אפשטיין, ג', ווייס, א'. (2024). שוק העבודה בישראל 2024: בצל המלחמה. בתוך א' וייס (עורך), דוח מצב המדינה: חברה, כלכלה ומדיניות 2024 (עמ' 61-90). מרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל.

⁶ בן סימון, ב', וקונסטנטינוב, ו'. (2024). השפעות מלחמת חרבות ברזל על הצעירים בישראל: ממצאי סקר (דמ-24-004). מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל.

⁷ פעמונים. (2025). דוח פעמונים לחוסן כלכלי של משקי הבית בישראל לשנת 2025.

⁸ בן סימון, ב', וקונסטנטינוב, ו'. (2024). השפעות מלחמת חרבות ברזל על הצעירים בישראל: ממצאי סקר (דמ-24-004). מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל.

לצד הקשיים המתוארים, ממצאי הדוח מצביעים גם על ממד של תקווה ושל שאיפה ליציבות בקרב צעירים: 59% מהם מעריכים כי מצבם הכלכלי ישתנה לטובה, שיעור גבוה בהרבה מהממוצע בקרב כלל הגילים, שעומד על 42%. ממצא זה מצביע על תמונה מורכבת: צעירים מתמודדים עם קשיים כלכליים ממשיים, אך במקביל מחזיקים בציפייה לשיפור ובשאיפה לבסס עתיד כלכלי יציב.

פער זה בין התקווה לשיפור המצב לבין הקושי בהתנהלות היומיומית מדגיש את חשיבותה של אוריינות פיננסית לא רק כידע תיאורטי, אלא כיכולת מעשית לתכנן, לשקול חלופות ולקבל החלטות כלכליות מושכלות. אוריינות פיננסית היא רכיב מרכזי ביכולת של פרטים להתמודד עם המציאות הכלכלית המורכבת של ימינו. לפי הגדרת OECD⁹ מדובר בשילוב של ידע, מיומנויות, עמדות והתנהגויות, המאפשר קבלת החלטות כלכליות מושכלות ושיפור הרווחה האישית. מעבר להבנת מושגים, אוריינות פיננסית מתבטאת ביכולת ליישם ידע בפועל – לנהל תקציב, להשוות בין חלופות, להבין תנאי אשראי ולפעול גם בתנאי אי-ודאות. עם זאת, ניסיון מצטבר מצביע על כך שידע לבדו אינו מספיק: כדי לתרגם ידע להתנהלות יציבה, נדרשים גם כלים יישומיים, ליווי מותאם וחיזוק תחושת המסוגלות.

רמת האוריינות הפיננסית הממוצעת בישראל דומה לזו של מדינות ה-OECD, אך מאחורי ממוצע זה מסתתרים פערים משמעותיים בין קבוצות אוכלוסייה. פחות ממחצית מהישראלים עומדים ברף להתנהלות פיננסית מיטבית, וקיימים הבדלים ניכרים על פי השכלה, הכנסה ומגזר. בקרב צעירים (18-29), התמונה מורכבת אף יותר: מחד, הם מפגינים לעיתים רמת ידע גבוהה משמעותית ביחס לבני גילם, בין היתר בזכות נגישות למידע דיגיטלי וחשיפה מוקדמת לטכנולוגיות פיננסיות; מאידך, יתרון זה אינו מתורגם בהכרח להתנהלות עקבית.¹⁰

⁹ OECD. (2023). OECD/ INFE 2023 international survey of adult financial literacy (OECD Business and Finance Policy Papers No. 39). OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/56003a32-en>

¹⁰ בכר, ס', הרן רוזן, מ', וגרא, ר'. (2025). מצב האוריינות הפיננסית בישראל ובהשוואה בין-לאומית. בנק ישראל.

הנגישות לאשראי והשפעת תכנים פיננסיים ברשתות החברתיות חושפות צעירים לסיכונים כבר בשלבים מוקדמים, ומחדדות את הפער בין ידע לבין התנהלות בפועל. פער זה ממחיש כי לצד הקניית ידע, נדרשת עבודה יישומית המלווה צעירים בתרגום ההבנה הכלכלית להתנהלות יומיומית. על פי הדוח, 26% ממשיבי הסקר דיווחו כי הם מבצעים רכישות לא מתוכננות בעת הכניסה לאתרי קניות בינלאומיים, ובקרב הצעירים נתון זה עומד על 37%. כמו כן, 44% מהצעירים העידו על עצמם כי רכשו בשנה האחרונה שירות או מוצר בעקבות המלצה של משפיעני רשת.

מצב זה עלול להוביל להתמקדות בטווח הקצר שבאה לידי ביטוי בניהול ההוצאות המיידיות, בכיסוי התחייבויות שוטפות, בשימוש באשראי, בדחיית החלטות פיננסיות ארוכות טווח או בהימנעות מעיסוק שוטף בניהול כספים. הפער בין הרצון ליציבות לבין אופן ההתנהלות בפועל אינו נובע בהכרח מחוסר אחריות, אלא משקף את המורכבות שבה פועלים צעירים כיום. על רקע זה, עולה הצורך בחיזוק אוריינות פיננסית ובפיתוח כלים יישומיים שיסייעו לצעירים לתרגם את שאיפותיהם הכלכליות להתנהלות יציבה ומושכלת לאורך זמן.

פעילות עמותת פעמונים עם ועבור צעירים וצעירות

עמותת פעמונים פועלת בשנים האחרונות לקידום אוריינות פיננסית באמצעות מגוון תוכניות ליווי והכשרה המותאמות לצעירים וצעירות. בין השנים 2021-2025 התקבלו 19,159 פניות מצעירים, אשר היוו כ-43% מכלל הפניות בתקופה זו. לצד השתלבותם של צעירים וצעירות במסלולי הליווי הכלליים, כגון קורסים לזוגות צעירים ולרווקים ורווקות, פותחו מענים ייעודיים המותאמים לצרכיהם הייחודיים. בין היתר פועלת תוכנית "תכל"ס" (תכנון כלכלי לנוער ולצעירים בסיכון), המשלבת ליווי כלכלי וסדנאות לנוער ולצעירים בסיכון. במסגרת התוכנית, בשנת 2025 כ-55 צעירים קיבלו ליווי על ידי צוות של כ-30 מלווים, צעירים בעצמם. בנוסף, מופעלים מודלים של ליווי עמיתים במסגרת תוכניות "סטודנטים מלווים סטודנטים" באוניברסיטאות תל אביב, באר שבע וירושלים, וכן תוכנית מנטורים בשיתוף דיקנט הסטודנטים באוניברסיטת תל אביב, הממוקדת בהקניית כלים יישומיים לניהול תקציב וחיסכון. לצד זאת, פעמונים פועלת להכשרת סטודנטים להעברת סדנאות כלכליות ומפעילה שיתופי פעולה ייעודיים, כגון מתן ליווי כלכלי לחיילי מילואים ולשורדי מסיבת הנובה. עם זאת, הניסיון המצטבר מצביע על כך שבחלק ממסגרות הליווי הפרטני טרם ניתנה התייחסות מספקת למאפיינים הייחודיים של צעירים, עובדה המחזקת את הצורך בהמשך פיתוח מענים ממוקדים לקבוצה זו.

פנינו לאן: אסטרטגיה מותאמת לדור הצעיר

בדוח פעמונים הוצגו המלצות שמטרתן לקדם את האוריינות הפיננסית ולצמצם את מידת הפגיעות הכלכלית של משקי הבית בישראל. המלצות אלו נחלקו לשני מעגלים משלימים: המלצות לקובעי מדיניות, המתמקדות בבניית תשתיות ציבוריות שיצמצמו שבירות פיננסית ויחזקו את יכולת העמידה של הציבור בישראל, וכן המלצות למשקי הבית, המתמקדות בהתנהלות כלכלית יומיומית ובהיערכות לזעזועים.

במסגרת המלצות אלה הודגש הצורך בפיתוח תוכניות ייעודיות לחיזוק האוריינות הפיננסית בקרב שלוש אוכלוסיות שבלטו בסקרי פעמונים אשר בדקו את החוסן הכלכלי של משקי הבית בשנים האחרונות, וביתר שאת בשנת 2025. אחת מאוכלוסיות אלה היא אוכלוסיית הצעירים, הנמצאת בראשית דרכה הכלכלית ובשלב שבו מתגבשים היסודות להתנהלותם של משקי בית עצמאיים בעתיד.

ברמה היישומית, פעמונים מבקשת לקדם תפיסה המחברת בין ידע, התנסות וליווי, במטרה לפתח מענים המותאמים למציאות החיים של צעירים בישראל כיום. בהתאם לכך, מוצעים מספר כיווני פעולה מרכזיים: מעבר מלמידה תיאורטית ללמידה מבוססת התנסות, הכוללת סימולציות ותרגול של קבלת החלטות במצבים יומיומיים; חיזוק הנוכחות במרחב הדיגיטלי באמצעות שפה, כלים ופורמטים התואמים את הרגלי הצריכה של צעירים; פיתוח מענים מותאמים מבחינה תרבותית וחברתית לקבוצות שונות באוכלוסייה, תוך רתימת מעגלי התמיכה הקהילתיים; וכן שילוב של רכיבי חוסן רגשי, מתוך הכרה בכך שהתנהלות כלכלית כרוכה גם בהתמודדות עם לחצים, באיודאות ובבניית תחושת מסוגלות.

       www.paamonim.org